

Vsakako se zanašamo, da bode sedanja zbornica poslancev zadeve zemljiškega davka s tisto resnobnostjo in ustrajnostjo v razpravo vzela, katero tako važna stvar zasluži, da se — brez oškodovanja državnih interesov — mnogim deželam odvzame presilno breme, katero pritiska na kmetovalce in ni v pravični razmeri s tem, kar jim zemlja donša. To pričakujemo od novega leta.

Gozdna policija.

Spisal Fr. P—r.

(Konec.)

Treba je omeniti še gozdu škodljivih žužkov, med katerimi najbolj nevaren je tako imenovani lubadar ali zakožni črv, ki ga po nekaterih krajih tudi muha imenujejo. Znano je, da je ta lubadar pred 7 leti naredil na Češkem na milijone goldinarjev škode. Skrbeti je toraj treba, da se ta žužek ne zaredi, zato se morajo gozdi smrekovih in mecesnovih odpadkov čistiti, bolno drevje posekati in iz gozdov spravljati. Če gozdarji tako drevje v gozdih najdejo, zapade dotičnik ostri kazni.

Še več družega bi pač lahko naštel, o čemur tudi poročajo okrajni gozdarji, pa se bojim, da bi moj spis preveč ne narastel, toraj konečno stavim še eno vprašanje: ali so okrajni gozdarji res potrebni?

Da odgovorim na to vprašanje, naj navedem ob kratkem nekatere točke o imenitnosti gozdov za človeštvo in posameznega človeka.

Gozdi so pravi varuhi, ki branijo hudim vetrovom, da ne razsajajo po naših deželah. Gozdi oblake in megle na se vlečejo, da potem dež namoči suho polje. Gozdi so, ki vplivajo na zemljo, da se vlaga v njej ohrani in studenci ne posušé, kateri so v hudi vročini največa dobrota za ljudi in živino.

Poglejmo na Kras, kjer so se pred leti koščati gozdi razprostirali, kakošen je pa zdaj!

Pust kamnit svet s kakim brinjevim grmom te spremlja od Postojne do Trsta, daleč po Istri in Dalmaciji. Nekdaj bogate dežele so dandanes najbolj siromašne. Zemljo je dež spral, studenci so se posušili, prst in ž njo rodovitnost zemlje pa burja odnesla. Kjer so se nekedaj dobro rejene krave, voli in konji pasli, pase se dandanes le še požrešna koza, da sproti uniči, kar bi imelo zrasti. Živa priča kazni Božje celim deželam!

Gozd je pa tudi posameznega človeka najboljši prijatelj. Kakor hitro zagledaš luč sveta, že te tvoja skrbna mati položi v zibelko iz lesa. In gorkote, katere zeló potrebuješ, daje ti zopet gozd. Orodje, s katerim si prideluješ jed, in žlico, s katero zajemlješ hrano, vse to dobiš iz gozda. In ko zatisneš trudno oči, položé te na lesene pare in v leseni trugi v grob k večnemu počitku. Evo! prijatelji in vsi te zapustijo, le gozd je tvoj edini spremljevalec. In potem ti še blaga roka vsadi žalovalno brezo na tvojo gomilo in brani tvoje ostanke vremenskih nezgod!

To so pač tehtni vzroki, kateri so napotili našo vlado, da je, ko je uže tudi pomanjkanja lesa in drv nastalo, jela nekoliko bolje skrbeti za gozde in v ta namen gozdno policijo ustanovila.

V Radoljici 12. decembra 1879.

Gospodarske skušnje.

Novo sredstvo proti požrešnim gosenicam,

katere obirajo in mnogokrat popolno vničujejo zelje in repo, hoče kot neovrgljivo priporočati nek kmetovalec

na Nemškem, kakor pravi, iz lastne skušnje. Gosenice so zeló njegovo zelje nadlegovale, pa na nekem zelniku je vse zelje zdravo ostalo. Ko je pregledaval, kaj bi pač moglo obraniti na tem svetu požrešne gosenice, zapazil je, da je rasel med zemljem koper ali smrdilj (Dill, anethum graveolens). Poskušnja je vsakako lahka, zato naj jo ob svojem času naši zeljerejci poskusijo.

Les in vrvi se trpežniže naredé,

če se namočijo v raztoplino obstoječi iz 1 kilo modrega vitrijola, ki se raztopi v 25 litrib vode. Les ostaja v tej raztoplino 24 ur, prav močne kole treba 48 tudi 72 ur pustiti, da se raztoplina dobro v notranji del vleze. Vrvi (štriki) ostajajo le 12 ur v tej raztoplino. Potem se namočene tvarine stavijo na zrak, da se posušé in potem se še enkrat v raztoplino, obstoječo iz vode in apna stavijo.

Národno blagó.

III.

Oblica, zaoblica.

Spisuje Davorin Trstenjak.

Pri štirskih Slovencih, kateri stanujejo kraj hrvatske meje, dalje pri Hrvatih in Srbih, je navada na božični ali koledni praznik jesti oblico — zaoblico. (Vuk. rječ. sv. zaoblica.) Zakoljejo na badnjak, to je, sveti večer, enoletno prase ali jarca, in cela spečejo v oblici, to je, v veliki okrogli skledi ali pekvi. Nekateri si dajo od lončarjev napraviti prščeni vozunček, ki ima v sredi oblo skledo, v katero denejo prase ali jarca in tako vozunček porinejo v peč. Na dnu sklede ali pekve je izdelana zvezda ali solčno lice. Na božični praznik se k obedu prinese prase ali jarček v oblici ali vozunčku, postavi na mizo, v gobec vtakne se lorbek ali pa rožmarin.

To je še star ostanek paganskega poverja. O božiču so paganski Slovani praznovali rojstvo solčnega deteta, in njegov simbol je bil prašček ali jarček, zato še sedaj pri Čehih (Sumlork I, 299—300) lužičkih Srbih in Polacih (Pauli, Pol. 10) pravijo, da na sveti večer zlato prase iz temnih oblakov poluka, in pri Slovencih uganjka:

„Zlato prase se po nebu pase,
Ima kela dva debela“

znači solnce. Oblica je dobila ime po obliki obliki posode, ker oblo po Belostencu pomenja: orbiculatim, globatim, circulatim, rotunde, soluce pa si misliti ko, oblo skledo, pa ni samo bilo navadno pri Slovanih nego tudi družih arijanskih narodih. Tudi na kolah se vozi solčni bog, in tako tudi vozunček ima svoj mitologični pomen. Pozneje je poznamenovanje posode, v kateri se je prase ali jarček peklo, obveljalo za pečenko samo, zato pri Srbih pomenja zaoblica celó: bravče (ovicula vel aper) in pri Hrvatih oblica, prase od godine, enoletno prase, godovno prase.

Srbi to prase, ki se zakolje v čast novorojenemu solncu — božiču, imenujejo tudi: božuna ali božurica. Enake nazore nahajamo tudi pri severnih Slovanih (Potebnja, o mitič. značenj. 28).

Navada je tudi, o božiču na vrata narisati „solnčec“, to je, križec v solnci. Na Koroškem pa na vrata ženinove hiše pribijejo o poroki mēden takošen križec, da novoporočencem prinese blagoslov. Solčni bog je bil bog blagoslova, zato srbska prislovica: „Hoče

sunce sinut i pred naša vrata". Primeri še srbsko narodno pesmico:

„Božič, božič bata
Na oboja vrata,
Nosi kitu zlata,
Da pozlati brata,
I oboja podvoja.“

(Vuk, srb. pjes. I, 117.)

Navada je tudi, na božič postaviti na mizo izdobljeni sir, iz katerega vino pijejo. Sir streže gotovo na češčenje meseca, ker v glarnski dolini na Švicarskem še sedaj polni mesec imenujejo „Käs laib“, (Rochholz, Naturmyth. pag. 252 seq.), in pri Litovcih, kakor tudi pri Rusih uganjka: „kolač — pogača sirnata“ znači: mesec. V čeških zagadkah se mesec veli: „kozji sireček“. (Erben, peš. 13.) Poseben kolač ali pogačo spečejo Slovaci in Slovenci kraj Mure, kot darilo ženinu in nevesti. Na kolaču so iz testá napravljene vse domače živali, na primer: konjiček, junček, kravica, koklja, piščeta. Temu kolaču — štruci, pravijo: basman, bosman. Dalj ima to besedo za mongolsko-tatarsko.

Nazori ženitve solnca z mesecem ali zemljo so imeli tudi svoje vplivanje na ženitvo, zato je bosman spečen v obhajanje solnčne ženitve, prišel v godovanje ljudskih ženitev, ker sta nebeški ženin in nebeška nevesta bila varuha ljudskih ženinov in ljudskih nevest.

Rusini božični kolač imenujejo korovaj, Slavonci pa hleb, ki ga jedó na božič, zovejo kravica, od besede srbsk. kravit, dampfen, aufbauen, slov. krevat, okrevat, torej „Dampfbrot“, kipljen kruh.

Božestvo solnca pa je bilo delitelj blagoslova, zato se pri Čehih božični kruh veli: štedrovka, štedrovnice, od štedri, faustus, srečen, in Rusini badnjak imenujejo ščedrik — vedrik. Pri Poljacihi temu kruhu pravijo „strnela“, brž ko ne pečen s prošnjo, da bi strnina obrodila, — pri štirskih Slovencih pa: močen kruh, ali pomnožnik, in se še dan današnji peče in blagoslavlja od duhovnikov, kedar hodijo po krpjenji od Božiča do sv. treh kraljev.

Vuk imenuje božično pogačo: česnica. Mési jo domačin in metne v njo kakov novac; kedar začnejo kositi razčesne eden pogačo in vsakemu dá kos, v čigar koscu je novac, on, pravijo, bode najsrečnejše celo leto.

Tudi na Francoskem in po Nemškem je navada, o Božiču peči poseben kruh sadjem nadevan, tako imenovani „Klötzenbrod“, pa jeli je to izvorno germanškega početka, dvomim.

Na Štírskem tudi pečejo kruh iz boba, in veli se ta kruh: bobov ded. Dajo ga z pomnožnikom vred blagoslovit, posebno nerodovitne žene, da bi postale rodovitne. Bob je bil, ker iz obilo semenja obstoji, tudi pri Rimljanih erotičen simbol, rimske žene so ga jedle o prazniku: „Matronalia“, pri katerem so žene jalovice prosile Juno Lucino (boginjo lune) za rodovitnost.

Tudi pri Srbih se peče kruh iz boba o „babinah“, to je obredih po rojstvu naših „krstitkih“, ki se obhajajo po vpeljovanji porodnice, in sosedje jej zapojejo:

„Oj na delu na golemu — bob se zeleni,
A tko ga je posejao te se zeleni?“

Mirko (oče novorojenega deteta) ga je posejao, te se zeleni,
Ruža mati deteta ga se nazobala, — srce je bolí.“

(Vuk, rječ. s. v. babine.)

Tudi Nemci pečejo na praznik sv. treh kraljev: „Bohnenkuchen“, in si izvolijo bobovega kralja „Bohnenkönig“ (Nork, Festkal. 62); vendar ker je

edino ta navada znana na gorenjem Bavarskem, kjer so nekdanj Slovani stanovali, se je ta navada gotovo iz slovanske dobe ohranila.

Staritrg pri Slovenjem gradcu meseca grudna 1879.

Mnogovrstne novice.

* Živega srebra se sedaj največ prideljuje v rudnikih kalifornskih. Pred 3 leti so dobili živega srebra v Almadi (Almaden na Španjskem) 36.000, — v Idriji 8000, — v Nemčiji 2400, — v Kaliforniji pa 40.000 železnih flaš. Od te dobe je poskočila kalifornijska produkcija leta 1877. na 69.886, leta 1878. pa na 69.192 flaš. — Če bodo v Kaliforniji vsako leto toliko živega srebra pridelali, utegnejo mahoma žile njegove se posušiti. V Španiji in v Idriji ravnajo s pridelovanjem živega srebra tako sistematično, da se tržna cena preveč ne alterira, pa vendar pridelek potrebščinam zadostuje. Idrijsko živo srebro veljá od nekdanj za najbolje v Evropi, zato, ker je najčisteje.

* Število leta 1878. v našem cesarstvu na kant dejanih kmetovalcev, obrtnikov, trgovcev itd. je znašalo 3271. To je grozno število, al resnično je, ker se ta številka nahaja v poročilu c. kr. sodnijskega ministerstva za leto 1878. Tirjatve upnikov leta 1878. dognanih pravadah so znašale 90 milijonov in 678.809 gold. Zanimivo je videti, koliko ljudi na enega človeka, ki je na kant prišel, pride v različnih deželah našega cesarstva.

Na enega človeka po takem pride ljudi na:

Kranjskem	33.091	Gornj. Avstrijskem	14.344
Koroškem	30.582	Primorskem	12.384
Moravskem	20.387	Tirolskem	11.762
Štajarskem	16.637	Šlezkem	10.440
Bukovini	15.514	Salcburškem	6580
Dalmatinskem	14.765	Spodnj. Avstrijskem	5520
Gališkem	14.677	Predarliskem	3109
Českem	14.565		

Politične stvari.

Političen pregled leta 1879.

Ko so se nam lani osorej odprla novega leta vrata, se nam ni pokazalo nič posebno veselega. Vse je bilo še nekako megleno zunaj, znotraj pa velike homatije, Slovani potrti in v kot potisnjeni, zato pa tudi Avstrija oslABLJENA. Bosna ni še bila vsa naša, razmere tam nerazvite, ni se še vedelo, bo li ostala nam, ali pa smo le kot žandarji drugim tlako delali na svojo škodo. Ob kratkem: čakali smo skrbni, kaj bo zunaj, kaj znotraj.

Ministerstvo Auerspergovo, čeravno uže na odpovedi, je vendar še bilo na krmilu in ž njim stranka za Avstrijo toliko škodljive sisteme; bilo je še mraz v Avstriji! Kmalu pa potegne gorkejši jug, ki prežene z ministerskega prestola Auersperga in nekaj njegovih družnikov. Ni bil še to popolen propad „ustavovercev“, kajti na čelo se pomakne zdaj Stremayr, pravo meso od mesa Auersperg-Lasserjevega, čegar sled pri nas še dolgo ne bo izginil; — vendar pa stopi ob enem v ministerstvo po cesarjevi volji grof Taaife, ki vzame v roke veslo notranjih zadev.

In to je bil klin v deblo ustavovercev — do tje tako močnih; zavrišali so kakor vrabci v prosu, če vržeš kamen med nje; razburjeni in vznemirjeni so začeli frfetati in zagnali krik, da Avstrija in nemštvo sta v nevarnosti! Strah njihov ni bil prazen, pretila je nevarnost, a ne Avstriji in njenim Nemcem, pač pa tako